

SOSYAL SİGORTALAR VE GENEL SAĞLIK SİGORTASI KANUNU

KANUN NUMARASI

: 5510

KABUL TARİHİ

: 31/5/2006

YAYIMLANDIĞI RESMÎ GAZETE

: TARİH: 16/6/2006 SAYI: 26200

YAYIMLANDIĞI DÜSTUR

: TERTİP: 5 CİLT: 45

AKADEMİK

MADDE 54

DOÇ. DR. ORHAN ERSUN CİVAN

AYLIK VE GELİRLERİN BİRLEŞMESİ

MADDE 54- Bu Kanuna göre bağlanacak aylık ve gelirlerin birleşmesi durumunda;

a) Uzun vadeli sigorta kollarından;

1) Hem malûllük hem de yaşlılık aylığına hak kazanan sigortalıya, bu aylıklardan yüksek olanı, aylıklar eşitse yalnız yaşlılık aylığı,

2) Malûllük (Ek ibare: 5754 - 17.4.2008 / m.34) “vazife malullüğü” veya yaşlılık aylığı ile birlikte, ölen eşinden dolayı da aylığa hak kazanan sigortalıya her iki aylığı,

3) Ana ve babasından ayrı ayrı aylığa hak kazanan çocuklara, yüksek olan aylığın tamamı, az olan aylığın yarısı,

4) Birden fazla çocuğundan aylığa hak kazanan ana ve babaya en fazla ödemeye imkân veren ilk iki dosyadan yüksek olan aylığın tamamı, düşük olan aylığın yarısı,

5) (Değişik: 5754 - 17.4.2008 / m.34) Hem eşinden, hem de ana ve/veya babasından ölüm aylığına hak kazananlara, tercihine göre eşinden ya da ana ve/veya babasından bağlanacak aylığı,

6) (Ek: 5754 - 17.4.2008 / m.34) Bu Kanuna göre vazife malullüğü aylığı almakta iken, tekrar sigortalı olanlardan hem vazife malullüğüne hem de malullük aylığına hak kazananlara bu aylıklardan yüksek olanı, aylıkları eşitse yalnızca vazife malullüğü aylığı, bunlardan hem vazife malullüğü hem de yaşlılık aylığına hak kazananlara, bu aylıkların her ikisi,

7) (Ek: 5754 - 17.4.2008 / m.34) Evliliğin ölüm nedeniyle sona ermesi durumunda sonraki eşinden de aylığa hak kazananlara tercih ettiği aylığı,

bağlanır.

b) Kısa vadeli sigorta kollarından;

1) Sürekli iş göremezlik geliriyle birlikte ölen eşinden dolayı da gelire hak kazanan eşe her iki geliri,

2) Ana ve babadan ayrı ayrı gelire hak kazananlara, yüksek olan gelirin tamamı, az olanın yarısı,

3) (Değişik: 5754 - 17.4.2008 / m.34) Birden fazla çocuğundan gelire hak kazanan ana ve babaya, en fazla ödemeye imkan veren ilk iki dosyadan yüksek olan gelirin tamamı, düşük olan gelirin yarısı,

4) (Değişik: 5754 - 17.4.2008 / m.34) Hem eşinden, hem de ana ve/veya babasından ölüm gelirine hak kazananlara, tercihine göre eşinden ya da ana ve/veya babasından bağlanacak geliri,

5) (Ek: 5754 - 17.4.2008 / m.34) Evliliğin ölüm nedeniyle sona ermesi durumunda sonraki eşinden de gelire hak kazananlara tercih ettiği geliri,

bağlanır.

c) (Değişik: 5754 - 17.4.2008 / m.34) Malullük, yaşlılık, ölüm sigortaları ve vazife malullüğü ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleşirse, sigortalıya veya hak sahibine bu aylık veya gelirlerden yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı, eşitliği halinde ise iş kazası ve meslek hastalığından bağlanan gelirin tümü, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığının yarısı bağlanır.

Birinci fıkradaki sıralamaya göre yapılacak değerlendirmeler sonucunda, bir kişide ikiden fazla gelir veya aylık birleştiği takdirde, bu gelir ve aylıklardan en fazla ödemeye imkân veren iki dosya üzerinden gelir veya aylık bağlanır, diğer dosya veya dosyalardaki gelir ve aylık hakları durum değişikliği veya diğer bir dosyadan gelir veya aylığa hak kazanıldığı tarihe kadar düşer.

İLGİLİ MEVZUAT: Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği, Sosyal Güvenlik Kurumu, Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018/38 sayılı genelge

KAYNAKÇA

AKIN, Levent: Sosyal Güvenlik Hukukunda Bağımlı Çalışanların Maluliyeti, Ankara 2007.

AKIN, Levent: Zorunlu Banka Sandıklarınca Bağlanan Aylıklarda Alt Sınır Sorunu, Ankara 2009. (Banka Sandıkları)

ALPER, Yusuf: “5510 Sayılı Kanun’da Primlerin Karşılık Olma Özelliği ve Çıracıkların ve Mesleki Eğitim Gören Öğrencilerin Sosyal Güvenliği”, Sicil İş Hukuku Dergisi, Yıl:5, Sayı:18, Haziran 2010, 175-183.

BALCI, Mesut: “Hak Sahibi Ana ve Babanın Ölüm Aylığı ile İlgili Sorunlar”, Sicil – İş Hukuku Dergisi, Sayı:22, Yıl:6, Haziran 2011, 147-154.

CİVAN, Orhan Ersun: “Sosyal Sigortaların Genel Hükümleri ve Türleri”, Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri’nin İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Kararlarının Değerlendirilmesi 2021, İstanbul 2023, 507-720.

ELMA, Ramazan: Örnekler ve Uygulamalarla Sosyal Güvenlik Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2019.

ESEN, Adem: Türkiye’de Özel Sigorta Sandıkları – İşleyişi ve Sorunları, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul 1986.

GÖKALP CİVAN, Arzu: Sosyal Güvenlik Hukukunda Ölüm Sigortası, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara 2019.

GÜZEL, Ali – OKUR, Ali Rıza – CANIKLIOĞLU, Nurşen: Sosyal Güvenlik Hukuku, 19. Bası, İstanbul 2021.

KARAMAN, Mehmet Halis: Türk Sosyal Güvenlik Hukukunda Teklik İlkesi, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul 2000.

KAYIRGAN, Hasan: Yaşlılık Sigortası, Ankara 2021.

KURUCA, Mustafa – ÖZDAMAR, Murat: Tüm Yönleriyle Emeklilik, 2. Baskı, Ankara 2013.

PAKİN AKIN, Ebru: Türk Hukukunda Kadın İşçilerin Sosyal Güvenliği, İstanbul 2005.

SARAÇ, Coşkun: “Sosyal Sigortalarda Risklerin Birleşmesi: Birden Fazla Gelir ve Aylık Bağlanması”, Çimento İşveren Dergisi, Cilt:15, Sayı:2, Yıl:2001, 29-49.

SAVAŞ KUTSAL, Fatma Burcu: Türk Sosyal Sigortalar Hukukunun Temel İlkeleri, İstanbul 2016.

SÖZER, Ali Nazım: Türk Sosyal Sigortalar Hukuku, 4. Baskı, İstanbul 2019.

SÖZER, Ali Nazım – SARAÇ, Coşkun: “Sosyal Sigorta Edimlerinde Çokluk – Birden Fazla Ödenek, Gelir ve Aylığa Hak Kazanmak”, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, Cilt:5, Sayı:20, Yıl:2008, 1479-1492.

TUNCAY, A. Can – EKMEKÇİ, Ömer – GÜLVER, Ender: Sosyal Güvenlik Hukuku Dersleri, 22. Bası, İstanbul 2023.

ÜNAL, Canan: Özürülülerin Sosyal Güvenlik Hakları, İstanbul 2012.

YILDIZ, Gaye Burcu: “Ölüm Sigortası Açısından Kadınların Hak Sahibi Sıfatıyla Çift Aylıktan Yararlanması”, Sosyal Sigortalar Hukuku İncelemeleri I, Ankara 2022, 129-145.

YÜCEL BODUR, Mehtap: Türk ve Avrupa Birliği Sosyal Güvenlik Hukukunda Ölüm Sigortası, Ankara 2021.

1. GELİR VE AYLIK KAVRAMLARI VE GENEL OLARAK SOSYAL SİGORTA EDİMLERİNİN BİRLEŞMESİ¹

Hukukumuzda sosyal riskler farklı sigorta kolları altında düzenlenmiştir. Örneğin iş kazası ve meslek hastalığı sigortası, hastalık sigortası, analık sigortası kısa vadeli sigorta kolları olarak adlandırılmakta (5510 sayılı kanun md.3/1-4) ve söz konusu sosyal risklerin gerçekleşmesi halinde farklı sigorta edimleri devreye girmektedir. Bu edimlerden konumuz açısından önem arz eden “gelir” kavramıdır. Kanunda gelir, “iş kazası veya meslek hastalığı halinde sigortalıya veya sigortalının ölümü halinde hak sahiplerine, yapılan sürekli ödeme” olarak tanımlanmıştır (5510 sayılı kanun md.3/1-16).

Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ise uzun vadeli sigorta kolları altında düzenlenmekte (5510 sayılı kanun md.3/1-5) olup, ilgili sosyal risklerin gerçekleşmesi ve koşulların sağlanması halinde bu sosyal risklere özgü edimler devreye girmektedir. Bu bağlamda şerh çalışmasıyla ilişkili olduğu için belirtilmelidir ki, “malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile vazife malullüğü halinde yapılan sürekli ödeme” de aylık olarak tanımlanmıştır (5510 sayılı kanun md.3/1-17).

Sosyal sigorta sistemi ve mevzuatı karmaşık bir yapıya sahip olduğundan, sigortalının ya da hak sahiplerinin birden fazla sigorta kolundan yararlanma isteğiyle karşılaşılabilir. Örneğin sigortalının uğradığı iş kazası gibi aynı olay, hem iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının hem de malullük, yaşlılık ya da ölüm sigortasının devreye girmesini gerektirebilir. Ayrıca kişinin sosyal sigorta sistemine tabi çalışması olsa bile kendi çalışmasına bağlı talep edebileceği sosyal sigorta edimlerinin yanı sıra hak sahibi olması dolayısıyla da talep edebileceği ilave sosyal sigorta edimlerinden yararlanıp yararlanamayacağı ya da bu edimlerden ne şekilde yararlanacağı sorusu gündeme gelmektedir. Bu kapsamda ortaya çıkabilecek soru ve sorunlar, ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

¹ Madde şerhine ilişkin bu çalışmanın esasını, Legal İş Hukuku ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisinin Cilt:20, Sayı:79, Yıl:2023 künyeli sayısında yayınlanan, Orhan Ersun Civan tarafından kaleme alınan “Türk Sosyal Sigortalar Hukukunda Gelir ve Aylıkların Birleşmesi - Birden Fazla Sosyal Sigorta Edimine Hak Kazanma” başlıklı makale oluşturmaktadır. Makalenin tam metni, yabancı hukukla ilgili kıyaslamalar ve hukukumuz açısından öneriler için adı geçen derginin ilgili sayısına bakınız.

2. SOSYAL SİGORTA EDİMLERİNDE TEKLİK İLKESİ

Sosyal güvenliğin temel hedefi tüm bireylere insan onuruna yaraşır bir hayat temin etmektir². Bunu sağlarken uzun vadeli sigorta kollarından sağlanan aylıklar ve kısa vadeli sigorta kollarından bağlanan gelirler büyük önem taşımaktadır. Ancak gelir ve aylık sağlanmasıyla hedeflenen bir yandan kişilerin kazanç kaybını ikame etmek ya da geçimlerine destek olmak olup, bir yandan da söz konusu edimlerin etkisiyle kişilerin eskisinden daha fazla bir kazançta sahip olmasının, diğer bir deyişle sebepsiz zenginleşmesinin önüne geçmektir³. Bu itibarla sosyal sigorta edimlerinde teklilik ilkesi, sosyal güvenliğin amaç ve hedeflerine uygundur.

Bununla birlikte bu doğrultudaki ilkenin, tüm sigorta kolları ve sosyal riskler açısından tam anlamıyla hayata geçirilmesinde güçlüklerin bulunduğu açıktır. Bu durumun temel nedenlerinden biri ise uygulanan prim yöntemleridir. Ülkemizde mevcut durumda uzun vadeli sigorta kolları için tek prim, kısa vadeli sigorta kolları için tek prim alınmaktadır (5510 sayılı kanun md.81). Ayrıca genel sağlık sigortası primi ve işsizlik sigortası primi de bulunmaktadır. Bu itibarla sosyal sigorta sistemimiz, içinde birden fazla tek primi barındıran karma sisteme sahiptir⁴.

Çoklu prim yönteminde ise farklı sosyal riskler için ayrı ayrı prim alındığından, sosyal sigorta primlerinin sosyal güvenlik garantisinden faydalanmanın bedeli/karşılığı oluşturma özelliği ön plana çıkmaktadır⁵. Mevzuatımızda da olduğu gibi farklı sigorta kolları için farklı primlerin alınması, primlerin karşılık oluşturma özelliğini baskın kıldığından sigortalılar ya da hak sahiplerinde hem iş kazası ve meslek hastalığı sigortasının, hem de malullük ya da ölüm sigortasının devreye girmesi beklentisini oluşturmaktadır.

3. 5510 SAYILI KANUNA GÖRE GELİR VE AYLIKLARIN BİRLEŞMESİ

5510 sayılı kanun md.54'te gelir ve aylıkların birleşmesi halinde izlenecek yöntem belirlenmiştir. Kanunda önce uzun vadeli sigorta kollarından bağlanacak aylıkların birleşmesi, akabinde kısa vadeli sigorta kollarından hak kazanılan gelirlerin birleşmesi, üçüncü bir seçenek olarak da aynı olayda hem gelir hem de aylıkların birleşmesi düzenlenmiştir. Ancak belirtilen birleşme halleri kendi içerisinde asli sigortalı sıfatıyla, hem asli sigortalı hem hak sahibi sıfatıyla, hem de sadece hak sahibi sıfatıyla hak kazanılan edimlerin birleşmesi şeklinde alt ayrımlara tabi olmaktadır. Yapılan açıklamalar çerçevesinde gelir ve aylıkların birleşmesine yönelik ihtimallerin kanundaki ayrımdan hareket edilerek incelenmesi tercih edilmiştir.

² *Tuncay-Ekmekçi-Gülver*, 6.

³ *Savaş Kutsal*, 29.

⁴ *Tuncay-Ekmekçi-Gülver*, 171.

⁵ *Alper*, 176.

A. Uzun Vadeli Sigorta Kollarından Bağlanacak Aylıkların Birleşmesi

aa. Asli Sigortalı Sıfatıyla Hak Kazanılan Aylıkların Birleşmesi

aaa. Malullük Aylığı ve Yaşlılık Aylığına Aynı Anda Hak Kazanılması

Sigortalı, örneğin özel yaşamı esnasında geçirdiği kaza ya da hastalık nedeniyle malul kalabilir ve aynı zamanda ya da daha sonra yaşlılık aylığına hak kazanma koşullarını da tamamlamış olabilir. Bu gibi durumlarda malullük aylığı ile yaşlılık aylığının karşılaştırılacağı, hangisi yüksekse onun bağlanacağı, eşit olmaları halinde ise sadece yaşlılık aylığının bağlanacağı öngörülmüştür (5510 sayılı kanun md.54/1-a-1). Belirtilen ihtimalde sadece bir aylığın verilmesinin nedeni uzun vadeli sigorta kolları için tek prim ödenmesidir⁶. Bu yaklaşım sosyal sigorta edimlerinde teklik ilkesine uygundur.

Ancak Sosyal Güvenlik Kurumunun hatasıyla veya ilgililerin kendi kusurundan ötürü, somut olayın özelliğine göre malullük aylığını bağlaması gerekirken, yaşlılık aylığının bağlaması ya da tam tersi bir durumun gerçekleşmesi ihtimal dâhilindedir. Bu itibarla yapılan düzeltme neticesinde sigortalıya hak ettiği kadar fazla bir ödeme yapıldığı tespit edilirse, yapılan fazla ve yersiz ödeme 5510 sayılı kanun md.96/1-b. hükmüne göre istenecektir. İlgili düzenlemede iade yükümlülüğü, kasıtlı veya kusurlu davranışlarıyla fazla ve yersiz ödemeye yol açmış kişilere (5510 sayılı kanun md.96/1-a) kıyasla daha hafif belirlenmişse de, yine de iade yükümlülüğüyle karşılaşılmaktadır. Hatalı işleme ilgililerin de katkısının bulunduğu hallerde iade yükümlülüğünün kabulü olağandır, bununla birlikte salt Sosyal Güvenlik Kurumunun yapacağı hatalardan ötürü ilgililere fazla ve yersiz ödeme çıkarılması hakkaniyete uygun düşmeyecektir.

bbb. Vazife Malullüğü ile Malullük ya da Yaşlılık Aylığına Aynı Anda Hak Kazanılması

Asli sigortalı açısından birden fazla aylığa hak kazanma açısından karşılaşılabilecek diğer bir ihtimal ise vazife malullüğü aylığı alırken daha sonra ya da alınmaya başlanılan esnada malullük aylığının veyahut yaşlılık aylığının koşullarının sağlanmış olmasıdır. Vazife malullüğü, sadece 5510 sayılı kanun md.4/1-c. bendi kapsamında sigortalı olan kamu görevlileri açısından söz konusu olmakta olup, adi malullüğün nitelikli bir türü⁷ olarak karşımıza çıkmaktadır (5510 sayılı kanun md.47). Vazife malullüğü, işçilerin ya da bağımsız çalışanların maruz kalabileceği iş kazası kavramıyla benzerlik taşımak-

⁶ **Sözer**, 519. **Güzel-Okur-Caniklioğlu**, 636-637. **Savaş Kutsal**, 30. **Pakin Akın**, 97. **Ünal**, 141. **Kayrgan**, 317.

⁷ **Güzel-Okur-Caniklioğlu**, 514. Vazife malullüğü hakkında daha fazla bilgi için bkz.; **Tuncay-Ekmeççi-Gülver**, 468-471. **Akın**, 227-287.

taysa⁸ da, finansmanı uzun vadeli sigorta kollarından gerçekleştirilmektedir. Zira 5510 sayılı kanun md.4/1-c. bendi kapsamında sigortalı olan kamu görevlileri, kısa vadeli sigorta kollarının uygulama alanı dışında bırakılmıştır (5510 sayılı kanun md.4/6).

Vazife malullüğü aylığı almakta iken, tekrar sigortalı olanlardan aynı zamanda malûllük aylığına hak kazananlara bu aylıklardan yüksek olanı, aylıkları eşitse yalnızca vazife malûllüğü aylığı verileceği öngörülmüştür (5510 sayılı kanun md.54/1-a-6). Öğretideki bir görüşe göre vazife malullüğü iş kazasına denk geldiğinden kısa vadeli sigorta kolları kapsamında düşünülmelidir. Bu nedenle ayrıca uzun vadeli sigorta kolları kapsamında bir risk olan maluliyet ortaya çıktığında, hem vazife malullüğüne istinaden verilen aylığın hem de malullük aylığın birlikte verilmesi uygun olurdu⁹. Söz konusu öğreti görüşü, yukarıda da değinildiği üzere vazife malullüğünün uzun vadeli sigorta kollarından finanse edilmesi nedeniyle şu anki sistemimize uygun değildir.

Vazife malullüğü ile yaşlılık aylığına aynı anda hak kazanılması da ihtimal dahilindedir. Her iki sosyal sigorta ediminin de dayanağının uzun vadeli sigorta kolları olması nedeniyle sigortalının sadece birinden faydalanabileceği düşünebilir. Ancak kanunda istisna getirilerek hem vazife malullüğü hem de yaşlılık aylığına hak kazananlara bu aylıkların her ikisinin bağlanacağı hüküm altına alınmıştır (5510 sayılı kanun md.54/1-a-6). Öğretide bu durum, kamu görevlisi olarak çalışmaya verilen toplumsal önem ve değer ile açıklanmaktadır¹⁰.

bb. Asli Sigortalı ve Hak Sahibi Sıfatıyla veya Sadece Hak Sahibi Sıfatıyla Hak Kazanılan Aylıkların Birleşmesi

aaa. Sağ Kalan Eş Sıfatıyla Birden Çok Aylığa Hak Kazanılması

Sağ kalan eş sıfatının da devreye girdiği iki durum bulunmaktadır. İlki aynı kişide hem kendi asli sigortalılığının, hem de hak sahibi sıfatının birleşmesidir. Malûllük, vazife malûllüğü veya yaşlılık aylığı ile birlikte, ölen eşinden dolayı da aylığa hak kazanılması durumunda sigortalıya her iki aylık da tam bağlanmaktadır (5510 sayılı kanun md.54/1-a-2). Kanun koyucu bu ihtimalde çift aylık esasını benimsemiş görünmektedir.

Sağ kalan eş sıfatıyla bağlantılı ikinci ihtimal ise sadece hak sahibi sıfatı kapsamında birden fazla ölüm aylığının birleşmesidir. Diğer bir deyişle bir kişinin önceki evliliği eşinin vefat etmesiyle nedeniyle sona ermiş, bunun üzerine yeni evlilik(ler) yapılmış ve ikinci ya da sonraki evlilikler de eşin ölümlü nedeniyle sona ermiş olabilir. Kanunda bu ihtimal, “Evliliğin ölüm nedeniyle sona ermesi durumunda sonraki eşinden de aylığa hak kazananlara

⁸ Vazife malullüğü ile iş kazası sonucu bağlanan sürekli iş göremezlik geliri arasındaki farklar için bkz.; *Güzel-Okur-Caniklioğlu*, 514-515. *Akın*, 230-236.

⁹ *Sözer*, 519, dn.4.

¹⁰ *Sözer-Saraç*, 1487-1488.

tercih ettiği aylığı” ibaresine yer verilerek düzenlenmiştir (5510 sayılı kanun md.54/1-a-7). Görüldüğü üzere bu ihtimalde ise birden fazla eşten birden fazla ölüm (dul) aylığına hak kazanılması kabul görmemiştir.

bbb. Yetim Sıfatıyla Birden Çok Aylığa Hak Kazanılması

Ölüm sigortası uyarınca anne ya da babasını kaybeden çocuklar, erkek, kız ya da malul olma durumuna göre farklılaşan koşulları taşıdıkları takdirde ölüm (yetim) aylığına hak kazanmaktadır. Bununla birlikte çocukların, gerekli prim ödeme gün sayısı ve/veya sigortalılık süresini tamamlamış her iki ebeveynini de kaybetmesi halinde birden fazla ölüm (yetim) aylığından yararlanıp yararlanamayacağı sorusu akla gelebilir. Bu durum için 5510 sayılı kanun md.54/1-a-3. no.lu bentte “Ana ve babasından ayrı ayrı aylığa hak kazanan çocuklara, yüksek olan aylığın tamamı(nın), az olan aylığın yarısı(nın)” bağlanacağı öngörülmüştür. Diğer bir deyişle yetim çocuklar bakımından çift aylık esası benimsenmiştir.

ccc. Sağ Kalan Eş ile Yetim Sıfatının Bir Arada Bulunması Nedeniyle Birden Çok Aylığa Hak Kazanılması

Hak sahibinin; bir yakınından sağ kalan eş olması nedeniyle aylığa hak kazanması, anne/babasından ise o kişinin çocuğu sıfatını taşıması nedeniyle aylık alma imkanının bulunması mümkündür. Bu ihtimalle ilgili kanunda, “Hem eşinden, hem de ana ve/veya babasından ölüm aylığına hak kazananlara, tercihine göre eşinden ya da ana ve/veya babasından bağlanacak aylığı” bağlanır hükmüne yer verilmiştir (5510 sayılı kanun md.54/1-a-5). Diğer bir deyişle kişinin dul ve yetim sıfatı birleştiğinde, birden fazla aylık alma olanağı bulunmamaktadır. Bu durumda kişiye sadece tercih ettiği tek bir aylık bağlanacaktır. Kanaatimizce bu doğrultudaki düzenleme sosyal sigorta edimlerinde teklik ilkesi göz önüne alındığında yerindedir.

Yeri gelmişken tekrar edilmelidir ki, hak sahibi sıfatı nedeniyle birden fazla aylık alma imkanının bulunduğu hallerde yeknesak bir uygulamanın hayata geçirilmesi gerekmektedir. Örneğin şimdiye kadar ele aldığımız seçeneklerin iç içe geçmesi de olanaklıdır. Bir kişi hem annesini, hem babasını, hem de eşini kaybetmiş olabilir. Bu durumda ilk etapta tercih ettiği bir aylığın bağlanacağı düşünülebilecektir. Bununla birlikte kişinin anne ve babasını tercih etmesi, birinin tamdan birinin yarımdan olmak üzere her iki ebeveyninden ölüm aylığı alınmasına imkan tanımaktadır. Bir yandan tek aylık esasını uygulamaya çalışılırken, çift aylık esasının devreye girmesi tutarsız bir görüntü ortaya çıkarmaktadır.

ddd. Anne/Baba Sıfatıyla Birden Fazla Çocuktan Aylığa Hak Kazanılması

Anne ve babaya, vefat eden çocuklarından ötürü ölüm aylığı bağlanabilmesi için hak sahibi eş ve çocuklardan artan hisse bulunması, her türlü kazanç ve

irattan elde etmiş olduğu gelirin net tutarından daha az olması ve diğer çocuklarından hak kazanılan gelir ve aylıklar hariç olmak üzere gelir ve/veya aylık bağlanmamış olması şartı aranmaktadır. Ancak anne ve babanın 65 yaşın üstünde olması halinde, artan hisse koşulu devreye girmektedir (5510 sayılı kanun md.34/1-d).

Kanunumuza göre, “Birden fazla çocuğundan aylığa hak kazanan ana ve babaya en fazla ödemeye imkân veren ilk iki dosyadan yüksek olan aylığın tamamı, düşük olan aylığın yarısı” bağlanacaktır (5510 sayılı kanun md.54/1-a-4). Bu ihtimalde de kanun koyucunun çift aylık esasını benimsediği görülmektedir.

B. Kısa Vadeli Sigorta Kollarından Bağlanan Gelirlerin Birleşmesi

Asli sigortalı iş kazası geçirdiği ve hayatını kaybetmemekle birlikte en az %10 oranında iş göremezliğe uğradığı bir ihtimalde kendisine sürekli iş göremezlik geliri bağlanmaktadır (5510 sayılı kanun md.19/1). Birden fazla iş kazası geçirildiği durumda asli sigortalıya birden fazla sürekli iş göremezlik geliri bağlanması gündeme gelmez. Bu gibi durumlarda asli sigortalının yeni iş göremezlik oranı, son geçirdiği iş kazası ya da yakalandığı meslek hastalığı üzerinden belirlenmekte ve alacağı gelir de sürekli iş göremezliği doğuran son iş kazası veya meslek hastalığı sırasındaki kazancı üzerinden hesaplanmaktadır. Ancak, sigortalının son iş kazası veya meslek hastalığı sırasındaki günlük kazancına göre bulunacak geliri, hesaplanan ilk gelirinden az olursa, sürekli iş göremezlik geliri ilk kazanç üzerinden ödenmektedir (5510 sayılı kanun md.19/8)¹¹. Asli sigortalının birden fazla sürekli iş göremezlik gelirin hak kazanamamasının temelinde sigortalıların maddi bakımdan çalışanlara nazaran daha avantajlı konuma gelmemesi düşüncesi de yatmaktadır¹². Görüldüğü üzere asli sigortalılar nezdinde birden fazla gelirin birleşmesi gibi bir ihtimal söz konusu değildir.

Hak sahiplerine iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından bağlanan sürekli edim ise ölüm geliri olarak adlandırılmaktadır. Kişinin, hak sahibi sıfatıyla birden fazla yakınından ölüm gelirin hak kazanması da ihtimal dâhilindedir. Dolayısıyla 5510 sayılı kanun md.54’te gelirlerin birleşmesi başlığı altında düzenlenen asli sigortalılık ile hak sahipliğinin bir arada bulunması ya da

¹¹ Kısa vadeli sigorta kolları kapsamında sağlanan ve uygulamada sıklıkla karşılaşılan diğer bir parasal edim ise geçici iş göremezlik ödeneğidir. Kişinin geçici iş göremezlik ödeneğine, aynı anda hem hastalık sigortasından, hem analık sigortasından hem de iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak kazanması mümkündür. Ödeneklerin birleşmesi doğrudan çalışma konumuza girmemektedir. Bununla birlikte ifade edilmelidir ki, kanunda “Bir sigortalıda iş kazası, meslek hastalığı, hastalık ve analık hallerinden birkaçı birleşirse, geçici iş göremezlik ödeneklerinden en yükseği verilir” hükmüne yer verilmiştir (5510 sayılı kanun md.18/5). Görüldüğü üzere asli sigortalının birden fazla ödeneğe hak kazanması mümkün olmayıp, sadece tek bir ödenekten yararlanılabilir.

¹² **Sözer-Saraç**, 1484.

sadece hak sahibi sıfatıyla birden fazla gelire hak kazanılması durumudur. Bu ihtimaller de birden fazla aylığın birleşmesiyle aynı yönde düzenlenmiştir. Bu seçenekler belirtilecek olursa;

- Sürekli iş göremezlik geliriyle birlikte ölen eşinden dolayı da gelire hak kazanan eş her iki geliri tamdan (5510 sayılı kanun md.54/1-b-1),
- Anne ve babadan ayrı ayrı gelire hak kazananlara, yüksek olan gelirin tamamı, az olanın yarısı (5510 sayılı kanun md.54/1-b-2),
- Birden fazla çocuğundan gelire hak kazanan ana ve babaya, en fazla ödemeye imkân veren ilk iki dosyadan yüksek olan gelirin tamamı, düşük olan gelirin yarısı (5510 sayılı kanun md.54/1-b-3),
- Hem eşinden, hem de anne ve/veya babasından ölüm gelirine hak kazananlara, tercihine göre eşinden ya da anne ve/veya babasından bağlanacak geliri (5510 sayılı kanun md.54/1-b-4),
- Evliliğin ölüm nedeniyle sona ermesi durumunda sonraki eşinden de gelire hak kazananlara tercih ettiği geliri (5510 sayılı kanun md.54/1-b-5),

bağlanacaktır. Görüldüğü üzere aylıkların birleşmesinde olduğu gibi birden fazla eşten ya da sadece eş ile anne/babadan birden fazla gelire hak kazanıldığı hallerde sadece tek bir gelir bağlanacak, diğer hallerde çift gelir alınabilecektir.

C. Aylıklardan ya da Gelirlerden Tercih Edilenin Bağlanacağı Esasının Benimsendiği Hallerde Uygulama

Kanun koyucu sağ kalan eş sıfatıyla ya da sağ kalan eş ile yetim sıfatının bir arada bulunması nedeniyle birden fazla aylığa ya da birden fazla gelire hak kazanılan hallerde hem sosyal sigorta edimlerinde teklik ilkesine, hem de tercih esasına üstünlük tanımıştır. Tercihin nasıl yapılacağı ve sonradan tercih edilen aylık veya gelirin değiştirilip değiştirilemeyeceği 2018/38 sayılı genelgede açıklığa kavuşturulmuştur. İlgili genelge¹³ uyarınca, öncelikle hak sahibi, eşinden, birden fazla önceki eşin varlığı halinde her birinden, annesinden ya da babasından alabileceği aylık veya gelir miktarı konusunda bilgilendirilmekte ve tercihte bulunması beklenmektedir. Tercihin yapılmış olması, değiştirilemeyeceği anlamına gelmemektedir. Bu konuda kanunda tercih sayısına sınırlama getirilmemiş olması hareket noktasını oluşturmakta, hak sahiplerinin almaya hak kazandıkları gelirler ya da aylıklar konusundan yaptığı tercihi değiştirebileceği kabul edilmektedir. Örneğin hak sahibinin, hem vefat eden eşinden hem de babasından aylığa hak kazandığı ve babasından olan aylığı tercih ettiği bir olayda, sonradan hak sahibinin kız kardeşinin de

¹³ Sosyal Güvenlik Kurumu, Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm, 7 no.lu başlık. Tercihin yapılması konusunda ayrıca bkz.; *Elma*, 512-513.

boşanma nedeniyle babalarından aylık talep etmesi sonucu hak sahibinin tercihini eş aylığı yönünde değiştirmesi mümkündür.

D. Uzun Vadeli Sigorta Kollarından Sunulan Aylıklar ile Kısa Vadeli Sigorta Kollarından Sağlanan Gelirlere Aynı Anda Hak Kazanılması

Gelir ve aylıkların birleşmesi kapsamında farklı ihtimaller karşımıza çıkmaktadır. İlki asli sigortalı nezdinde gelir ve aylıkların birleşmesidir. Örneğin sigortalı geçirdiği iş kazası nedeniyle kısa vadeli sigorta kollarından sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanırken, aynı zamanda malullük sigortasından yararlanma koşullarına da sahip olabilir. Diğer bir durum sigortalının yaşlılık aylığı almaktayken adına sosyal güvenlik destek primi ödenen bir işte çalışması esnasında iş kazası geçirmesidir. Belirtilen halde ise yaşlılık aylığı ile sürekli iş göremezlik gelirine aynı anda hak kazanma durumu gerçekleşecektir. Daha nadir karşılaşılabilecek bir ihtimal de vazife malullüğü ile sürekli iş göremezlik gelirine aynı anda hak kazanılmasıdır. Kamu görevlisi iken vazife malulü olan bir kişinin, kendi adına veya hesabına çalışmaya başladığı esnada iş kazası geçirmesi söz konusu olursa bu seçenek devreye girecektir¹⁴.

Gelir ve aylıkların birleşmesiyle ilgili diğer seçenek, asli sigortalı ile hak sahibi sıfatının bir arada bulunması ya da sadece hak sahipliği sıfatından kaynaklanacak şekilde edimlere hak kazanılmasıdır. Örneğin bir kişi kendi sigortalılığından ötürü malullük aylığı almaktayken, iş kazası sonucu vefat eden eşinden ölüm gelirine hak kazanabilir. Ayrıca eşinden ölüm aylığı alan hak sahibinin, babasının iş kazasında hayatını kaybetmesi durumunda babasından da ölüm gelirine hak kazanması olasıdır. Karşılaşılabilecek başka bir durum da, çocuğa annesinin hayatını kaybetmesinden ötürü ölüm aylığı bağlanmışken, babasının iş kazasında vefat etmesi nedeniyle babasından da ölüm gelirinin bağlanmasıdır¹⁵.

Yukarıda değinilen ihtimallerin gerçekleşmesi halinde kanunumuza göre “Malullük, yaşlılık, ölüm sigortaları ve vazife malullüğü ile iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleşirse, sigortalıya veya hak sahibine bu aylık veya gelirlerden yüksek olanın tamamı, az olanın yarısı, eşitliği halinde ise iş kazası ve meslek hastalığından bağlanan gelirin tümü, malullük, vazife malullüğü veya yaşlılık aylığının yarısı bağlanır” (5510 sayılı kanun md.54/1-c). Söz konusu düzenleme çeşitli nedenlerle soru işaretleri doğurmaktadır. Nitekim sürekli iş göremezlik geliri ya da ölüm geliri bakımından kısa vadeli sigorta kollarına, malullük, vazife malullüğü, ölüm ve yaşlılık aylığı açısından ise uzun vadeli sigorta kollarına dair hükümler uygulama alanı kazanmakta olup, her iki sigorta kolu için ayrı prim alınmaktadır. Bu nedenle hem gelirin hem de aylığın tamdan ödenmesi

¹⁴ **Sözer**, 520, dn.2, 3.

¹⁵ Bu yöndeki ihtimaller ve örnek olaylar hakkında bkz.; Sosyal Güvenlik Kurumu, Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm, 1.3. no.lu başlık. Ayrıca bkz.; **Kuruca-Özdamar**, 212-213.

gerektiği ileri sürülebilir¹⁶. Söz konusu çekince, 506 sayılı kanun döneminde aynı doğrultudaki düzenlemeyle ilgili olarak somut norm denetimi aracılığıyla Anayasa Mahkemesinin önüne gelmiştir.

Anayasa Mahkemesi kararında¹⁷, “Sosyal Sigortalar Kanunu bir bütün olarak ele alındığında, iş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortası ile malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları için kısmen sigortalıdan, kısmen de işverenden ayrı ayrı prim tahsil edilmesinin Kurumca sağlanan hizmetlerle aktüeryal dengenin birlikte korunması gereğinin sonucu olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, iş kazası ve meslek hastalıkları sigortası için tespit edilmiş bulunan prim oranlarının, Sosyal Sigortalar Kanununun itiraz konusu olan 92. maddesindeki esaslar gözönüne alınarak belirlendiği anlaşılmaktadır. İş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortasının malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası ile birleşmesi halinde her iki sigorta türüne ait aylık ve gelirlerin tam olarak ödenmesi öngörülseydi, Kurumun aktüeryal dengesini sağlamak amacıyla gerek sigortalılardan, gerekse işverenlerden tahsil edilen prim oranlarının artırılması gerekecekti. ... malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları ile iş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortasından hak kazanılan aylık ve gelirler birleştiğinde, sigortalıya bu aylık ve gelirlerin tamamı ödenmese de birinin tamamının ve diğerinin de yarısının ödenecek olması, yalnızca yaşlılık aylığı alan sağlam kişiye göre, sakat olanın koruma önceliğinin gözetilmiş olduğu anlamına gelmektedir” ifadelerine yer verilerek anayasaya aykırılık iddiası reddedilmiştir.

E. En Yüksek Ödemeye İmkan Veren Dosyaların Tespiti

Yukarıdaki başlıklarda detaylı olarak ele alındığı üzere kanun koyucunun mevcut yaklaşımı, çoğu durumda gelir ve aylıkların bir arada alınabileceği yönündedir. Bununla birlikte 5510 sayılı kanuna tabi ikiden fazla gelir ve aylığın birleştiği hallerde, kanun koyucu bir kişiye en fazla ödemeye imkân veren iki dosya üzerinden gelir veya aylık bağlanmasını öngörmüştür (5510 sayılı kanun md.54/son). Diğer bir deyişle 5510 sayılı kanunun uygulanacağı hallerde, bir kişinin kendi sigortalılığı ya da hak sahibi sıfatıyla ikiden fazla gelir ve/veya aylık alması olanaklı değildir.

En fazla ödemeye imkan veren iki dosya belirlenirken dikkat edilecek hususlar ise Sosyal Güvenlik Kurumu Emeklilik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 2018/38 sayılı genelgesinde açıklanmıştır. Genelgede¹⁸ isabetli olarak ifade edildiği üzere, en yüksek ödemeye imkan veren iki dosya sadece en düşük miktarda seçenek sistemden çıkarılarak belirlenmemekte, aylık ya da gelirin tam veyahut yarım ödenmesi halinde tespit edilen edim miktarı da dikkate alınarak sigortalı veya hak sahibinin eline en yüksek ödemenin geçmesini

¹⁶ Bu yönde bkz.; **Sözer-Saraç**, 1486. **Ünal**, 143.

¹⁷ AYM, 11.03.2003, E.2001/351, K.2003/10, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr>, 23.06.2024.

¹⁸ 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm, 1.4. no.lu başlık.

sağlayan ihtimale üstünlük tanınmaktadır. Ölüm geliri ya da ölüm aylığının devreye girdiği durumlarda ise dosya bazında ödenen gelir veya aylık miktarı değil, hak sahibine hissesi oranında düşen gelir veya aylık miktarı dikkate alınmaktadır.

Yapılan açıklamalar somutlaştırılacak olursa, bir kişi 2015 yılından itibaren en son 8.000,00-TL/ay olan kendi çalışmasına istinaden yaşlılık aylığı, 2017 yılında geçirdiği iş kazasından ötürü tamamı 7.000,00-TL/ay ama gelir ve aylıkların birleşmesi nedeniyle 3.500,00-TL/ay olan sürekli iş göremezlik geliri almaktayken, 2020 yılında ölen eşinden dolayı 6.700,00-TL/ay değerinde ölüm gelirin hak kazanmış olabilir. İlk etapta 2015 yılında kendi çalışmasından ötürü bağlanan yaşlılık aylığının korunacağı düşünülebilir. Bu itibarla ölen eşten hak kazanılan ölüm gelirin önemli bir etkisinin bulunmayacağı varsayılabilir. Ancak belirtildiği üzere 5510 sayılı kanun md.54/1-c. bendi uyarınca aylık ve gelirlerin birleşmesi durumunda en yüksek olanı tamdan, en düşük olanı yarımdan ödenmektedir. Buna karşılık gelirlerin birleşmesi bakımından, sürekli iş göremezlik geliri ile ölüm gelirin tamdan ödeneceği öngörülmüştür (5510 sayılı kanun md.54/1-b-1). Bu nedenle gelirlerin bir arada alınması halinde tam ve yarım uygulamasına gidilmediğinden, yaşlılık aylığının kapsamdan çıkarılması ihtimali kişinin eline 13.700,00-TL/ay geçmesine olanak sağlamakta olup, diğer tüm seçeneklere¹⁹ göre daha lehine olmaktadır. Ancak bu durum ileride meydana gelecek durum değişikliklerinde yaşlılık aylığının dikkate alınmayacağı anlamına gelmemektedir. Nitekim 5510 sayılı kanun md.54/son'da "... diğer dosya veya dosyalardaki gelir ve aylık hakları durum değişikliği veya diğer bir dosyadan gelir veya aylığa hak kazanıldığı tarihe kadar düşer" ifadesine yer verilerek bu hususa işaret edilmiştir.

4. 5510 SAYILI KANUNDAN ÖNCEKİ MEVZUAT DÖNEMİNDE BAĞLANAN AYLIK VE GELİRLERİN DURUMU

A. 5510 Sayılı Kanundan Önceki Mevzuat Döneminde Gelir ve Aylıkların Birleşmesi

Sosyal sigortalar mevzuatımızda daha önce farklı yasalar ile sosyal sigorta kurumları bulunmaktaydı. Ancak genel olarak çok bilinen yasalar; 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu (SSK), 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu (Bağ-Kur) ile 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunudur²⁰. Gelir ve aylıkların birleşmesi hususu, 506 sayılı kanun md.92-93, 1479 sayılı kanun md.57 ile 5434 sayılı kanun

¹⁹ Yaşlılık aylığı ile iş göremezlik gelirin birlikte verildiği ihtimalde, iş göremezlik geliri yarımdan verileceği için toplamda 11.500,00-TL/ay, yaşlılık aylığı ile ölüm geliri bir arada alındığında ise ölüm geliri yarım oranında bağlanacağından 11.350,00-TL/ay ödeme yapılacaktır.

²⁰ 2925 ve 2926 sayılı kanunlar açısından Sosyal Güvenlik Kurumunun uygulaması için bkz.; 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm, 2.4. ve 2.5. no.lu başlıklar.

md.60, 94-97'de ayrı ayrı düzenlenmişti²¹. İlgili hükümler incelendiğinde örneğin 506 sayılı kanun kapsamında malullük aylığı ile yaşlılık aylığına hak kazanılması ya da sürekli iş göremezlik geliri ile malullük aylığının birleşmesinin düzenlendiği, ancak 506 sayılı kanundan hak kazanılan aylıklar veya gelirlerin, örneğin 1479 sayılı kanun veyahut 5434 sayılı kanun kapsamında hak kazanılan malullük, vazife malullüğü, ölüm ya da yaşlılık aylıklarıyla birleşmesi haline ilişkin herhangi bir hükme yer verilmediği görülmektedir. Bu durum sadece 506 sayılı kanuna özgü olmayıp, 1479 sayılı kanun ve 5434 sayılı kanun için de geçerlidir. Farklı kurumlardan alınan aylık ve gelirlerin birleşmesiyle ilgili özel düzenleme bulunmaması nedeniyle sigortalı ya da hak sahiplerinin, birden fazla kurumdan aylık/gelir alması olanaklı kabul edilmiştir²².

Yapılan açıklamalar kapsamında, örneğin farklı sosyal sigortalar kurumlarında çalışan kişi nezdinde “yaşlılık (506) + malullük (1479)”, “malullük (506) + yaşlılık (1479)”, “iş göremezlik geliri (506) + yaşlılık (1479)”, “yaşlılık (506) + malullük (5434)”, “yaşlılık (1479) + malullük (5434)” gibi birden fazla gelir ve aylığın tamdan birleşmesinin olanaklı olduğu seçeneklerle karşılaşılmaktadır²³. Aynı durum hak sahipleri için de geçerlidir. Örneğin bir hak sahibine; “annesinden ölüm aylığı (5434) + babasından ölüm aylığı (506)”, “eşinden ölüm aylığı (506) + anne/babadan ölüm aylığı (1479)” bağlanabilir ve her bir aylık tamdan ödenir²⁴. Hatta bu örneği geliştirmek de mümkün olup, üç evlilik yapmış bir eşin, “birinci eşinden ölüm aylığı (506) + ikinci eşinden ölüm aylığı (1479) + üçüncü eşinden ölüm aylığı (5434)” olmak üzere, üç farklı sosyal sigorta kurumundan ayrı ayrı üç aylığı tamdan alabilmesi olanaklıdır²⁵.

Bahsedilen uygulama etkilerini 5510 sayılı kanunun yürürlük tarihinden sonra bağlanacak bazı gelir ve aylıklar açısından da varlığını devam ettirebilmektedir. Şöyle ki, önceki dönem hak kazanılan gelir ve aylıkların 5510 sayılı kanun döneminde talep edilmesi halinde, mülga kanunlara göre değerlendirme yapılmakta (5510 sayılı kanun geçici md.1/2) ve 5510 sayılı kanun md.54 hükmü devreye girmemektedir. Örneğin bir kişi, 2003 yılından itibaren “eşinden ölüm aylığı (506)” almaktayken, 2007 yılında vefat eden “babasından ölüm aylığı (1479)” talebini 2010 yılında yaptığı takdirde her iki aylık da tamdan ödenecektir. Zira her iki aylığı alma imkanı, 5510 sayılı kanunun yürürlüğünden önce doğmuştur. Benzer yönde önceki kanunlar döneminde doğan birleşme halinin aynı kanuna ilişkin olduğu durumlarda da mülga kanun hükümleri dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda örneğin, hak sahibinin 1999 yılında ölen “eşinden ölüm aylığı (506)” aldığı, ancak 2002 yılından hayatını kaybeden “babasından ölüm aylığı (506)” için 2010 yılında

²¹ İlgili düzenlemeler hakkında daha fazla bilgi için bkz.; **Saraç**, 30-32. **Karaman**, 156-184.

²² **Gökalg Civan**, 206. Y10HD, 10.10.1994, 7804/8510, **Akın**, 389.

²³ Bu yöndeki açıklamalar için bkz.; **Saraç**, 32-34. **Karaman**, 152-155.

²⁴ **Yücel Bodur**, 215-216.

²⁵ **Gökalg Civan**, 205. **Yücel Bodur**, 214.

talepte bulunduğu bir durumda, 506 sayılı kanun hükümleri işletilecektir. 506 sayılı kanun uyarınca da yüksek olan aylık ödenir, diğeri kapsamdan çıkarılır (md.68/VI)²⁶.

B. 5510 Sayılı Kanundan Önceki Dönemle Bağlantılı Gelir/Aylık Birleşmesinde Karşılaşılabilecek Durumlar

aa. 5434 Sayılı Kanunun Kendine Özgü Durumu ve Günümüze Etkisi

Kamu görevlilerinin sigortalılığı ile ilgili ikili bir ayrıma gidilmesi gerekmektedir. İlk defa 5510 sayılı kanuna tabi kamu görevlileri, md.4/1-c. bendi kapsamında sigortalı sayılmaktadır. Ancak 5510 sayılı kanunun yürürlüğünden önce kamu görevlisi olanlar açısından 5510 sayılı kanun geçici md.4/4 hükmü devreye girmektedir. Söz konusu düzenleme uyarınca, “iştirakçi iken, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına alınanlar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olarak çalışmış olup bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabi olarak yenden çalışmaya başlayanlar ile bunların dul ve yetimleri hakkında bu Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır”.

Değinen geçiş hükmü uyarınca Ekim 2008’den önce ilk defa kamu görevlisi olanlar ya da 5434 sayılı kanuna tabi çalışmaktayken kamu görevinden ayrılarak 5510 sayılı kanun döneminde tekrar kamu görevine dönenler hakkında 5434 sayılı kanun hükümleri uygulanmaya devam etmektedir²⁷. Bu durumun doğal sonucu 5434 sayılı kanuna tabi sigortalılar ile bu kanuna tabi iken ölenlerin hak sahiplerine 5434 sayılı kanun hükümlerine göre sosyal sigorta edimlerinin bağlanması, hesaplanması, hak kazanma koşulları ve kesilme sebeplerinin tespit edilmesidir. Farklı mevzuat hükümlerine başvurulduğundan, 5510 sayılı kanun md.54’ün işletilebilmesi olanaklı değildir²⁸. Zira 5510 sayılı kanun md.54/1, “Bu Kanuna (5510 sayılı kanun) göre bağlanacak aylık ve gelirlerin birleşmesi durumunda ...” ibaresiyle başlamaktadır. Bu doğrultuda Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği’nde “Aylık ve Gelirlerin Birleşmesi” başlıklı geçici md.31’de, “İştirakçiliği Kanunun yürürlük tarihinden önce başlayan, Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamındaki sigortalılar hariç olmak üzere ...” ifadesine yer verilerek, 5434 sayılı kanuna tabi sigortalılar ve hak sahipleri 5510 sayılı kanun uygulamasının kapsamı dışında tutulmuştur.

²⁶ Bu yöndeki açıklamalar için bkz.; 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm, 2.2.2. no.lu başlık.

²⁷ Bu yönde ayrıca bkz.; **Tuncay-Ekmekçi-Gülver**, 308-309.

²⁸ **Civan**, 608-609. Hak sahipleriyle ilgili öğretilerdeki bir görüşe göre de 5510 sayılı kanun döneminde hayatını kaybetse de 5434 sayılı kanuna tabi olan sigortalıların hak sahiplerine, dul ve yetim aylığı bağlanmasında ya da kesilmesinde 5510 sayılı kanun hükümlerinin uygulanmayacağı açıktır (**Balcı**, 151).

Değinilen açıklamaları somutlaştırmak adına örneğin, bir kişi 2010 yılından beri “eşinden ölüm aylığı (5510-md.4/1-a)” almaktayken, 2012 yılında “babasından ölüm aylığına (5434)” hak kazanmış olabilir. Belirtilen durumda 5510 sayılı kanun md.54 hükmü uygulama alanı kazanmayacağından, hak sahibi iki aylığı tamdan alacaktır. Diğer bir ihtimal ise 2015 yılından itibaren 5434 sayılı kanun kapsamında yaşlılık aylığı alan bir sigortalının, 2020 yılında işçi olarak çalıştığı işyerinde iş kazası geçirmesi sonucu sürekli iş göremezlik gelirin hak kazanmasıdır. Bu durumda da ilgili sigortalı hem yaşlılık aylığını hem de sürekli iş göremezlik gelirini tam alacak, birinin tamdan diğerinin yarımdan bağlanması uygulaması devreye girmeyecektir²⁹.

bb. SSK/Bağ-Kur’a Tabi Gelir/Aylık Alınmaktayken, 5510 Sayılı Kanun Döneminde de Gelir/Aylığa Hak Kazanılması

SSK/Bağ-Kur kapsamında gelir ve aylık alınmaktayken, 5510 sayılı kanun döneminde de gelir/aylık almaya hak kazanılması ihtimalinde nasıl bir yol izleneceği Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği geçici md.31/1-a. bendinde, “Bir dosyadan gelir veya aylık almakta iken Kanunun yürürlük tarihinden sonra yeni bir dosyadan gelir veya aylığa hak kazanması halinde; eski ve yeni sigortalılık halinin aynı olması durumunda Kanunun 54 üncü maddesi, farklı olması durumunda ise Kanunun yürürlük tarihinden önceki kanunların mülga hükümleri uygulanır” hükmüne yer verilerek açıklığa kavuşturulmuştur³⁰. Statülerin aynı olup olmadığının değerlendirilmesinde ise 5510 sayılı kanun geçici md.1 hükmü devreye girmektedir. İlgili hükmün birinci fıkrası gereğince “Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu ile 2925 sayılı Tarım İşçileri Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olanlar, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu ve bu Kanunla mülga 2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanununa tabi olanlar, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında, 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununa tabi olanlar, bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında kabul edilir”. Görüldüğü üzere md.4/1-a. bendi işçi, md.4/1-b. bendi bağımsız çalışan, md.4/1-c. bendi ise kamu görevlisi statüsünü yansıtmaktadır.

Bu itibarla örneğin, 2007 yılında 506 sayılı kanuna göre yaşlılık aylığı almaktayken, 2009 yılında 5510 sayılı kanun md.4/1-a. statüsünden sürekli iş göremezlik gelirin hak kazanılması halinde ya da 2005 yılında anneden 1479 sayılı kanuna göre ölüm aylığı bağlanmışken, 2010 yılında 5510 sayılı kanun md.4/1-b. kapsamında sigortalı olan babanın vefatı nedeniyle de ölüm aylığı hakkının doğduğu durumda, statüler aynı olduğundan 5510 sayılı kanun

²⁹ Bu yöndeki örnekler için bkz.; 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm, 2.2.1. no.lu başlık.

³⁰ Ayrıca bkz.; **Savaş Kutsal**, 36.

md.54'e göre değerlendirme yapılacaktır. Buna karşılık 2005 yılından itibaren 1479 sayılı kanuna göre yaşlılık aylığı almakta olan sigortalının, 2010 yılında 5510 sayılı kanun md.4/1-a. bendine tabi çalışması esnasında geçirdiği iş kazası nedeniyle aynı zamanda sürekli iş göremezlik gelirin hak kazandığı³¹ ya da Ekim 2008'den önce ölen eşinden 506 sayılı kanun kapsamında ölüm aylığı almakta olan hak sahibinin, Ekim 2008'den sonra ölen anne/babasından da md.4/1-b. kapsamında ölüm aylığı alma imkanının doğduğu durumlarda 5510 sayılı kanun md.54 hükmü işletilemez³². Bu yöndeki uygulama kanaatimizce, önceki kanunlardaki yaklaşım ile 5510 sayılı kanunun sigortalılık statüleri ve geçiş hükümleri göz önüne alındığında isabetlidir.

Ayrıca değerlendirilmesi gereken bir husus da 5510 sayılı kanun döneminde gelire ya da aylığa hak kazanılan yeni dosyanın, zaten alınmakta olan iki sosyal sigorta edimine eklenmesi halinde nasıl bir yol izleneceğidir. Bu husus ile ilgili olarak 5510 sayılı kanun geçici md.7/5'te "Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce birden fazla dosyadan gelir veya aylık alınması durumunda bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra yeni dosyadan gelir veya aylık alınmasına hak kazanılması durumunda yeni bağlanacak dosyadaki gelir ve aylık miktarı da dahil olmak üzere mukayese yapılarak en düşük miktarlı dosya kapsamından çıkarılır" hükmüne yer verilmiştir.

Kapsamdan çıkarılacak dosya belirlenirken ise sigortalılık statüleri aynı ise karşılaştırmaya gidilmekte, statüler farklı ise gidilmemektedir. Bununla birlikte farklı sigortalılık statüsündeki gelir/aylığın en yüksek ödemeye imkan veren ilk iki dosya içine girmemesi halinde, farklı statüden hak kazanılan gelir/aylık kapsam dışına çıkarılabilmektedir. Örneğin hak sahibi, 2003 yılından itibaren eşinden 506 sayılı kanuna istinaden ölüm aylığı alırken, 2006 yılında da 1479 sayılı kanuna istinaden babasından ölüm aylığı almaya başlamış olabilir. Her iki aylık 5510 sayılı kanundan önce bağlandığı, farklı statülere ilişkin olduğu için tamdan verilecektir. Bununla birlikte 2012 yılında hak sahibinin 5510 sayılı kanun md.4/1-a. statüsünde sigortalı olan annesinden de ölüm gelirin hak kazanması ihtimali ele alınabilir. Bu durumda öncelikle eşten alınan ölüm aylığı ve anneden hak kazanılan ölüm geliri 5510 sayılı kanun md.54'e göre değerlendirilecektir. Karşılaştırmaya istinaden aylık ve gelirlerin miktarı belirlendikten sonra 1479 sayılı kanuna göre babadan hak kazanılan ölüm aylığı da değerlendirmeye dahil edilecektir. Yeri gelmişken belirtmelidir ki, bu uygulama birden fazla dosya ve gelirin SSK/Bağ-Kur statülerinden hak kazanılan sosyal sigorta edimlerinin birleşmesine ilişkindir. 5434 sayılı kanundan hak kazanılan aylıklar, bir üst başlıkta açıklandığı üzere istisna tutulduğundan, kişinin almaya hak kazandığı birden fazla gelir/

³¹ Bu yöndeki daha fazla örnek için bkz.; 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm, 2.2.1. no.lu başlık.

³² **Gökalp Civan**, 205.

aylık içinde 5434 sayılı kanuna dayanan aylık da bulunacak olursa, bu aylık değerlendirme dışında kalacaktır³³.

cc. Hak Sahipliği Sifatının Doğduğu Tarih ile İlgili Farklı Yaklaşımların Gelir/Aylık Birleşmesine Etkisi

Şimdiye kadar yapılan açıklamalardan görüldüğü üzere SSK/Bağ-Kur'a tabi gelir/aylık almaktayken, 5510 sayılı kanun kapsamında da gelir ya da aylığa hak kazanıldığı durumda, statünün aynı olup olmadığına bakılmakta ve duruma göre 5510 sayılı kanun md.54 hükmü uygulanabildiği gibi, somut olayın özelliğine göre mülga kanun düzenlemelerine işlerlik kazandırılarak her iki aylığın, gelirin ya da birleşen aylık ve gelirlerin tamdan ödenmesi tercih edilebilmektedir. Ayrıca 5434 sayılı kanun, 5510 sayılı kanundaki özel geçiş hükmü niteliğini taşıyan geçici md.4/4 uyarınca gelir/aylık birleşmesi konularında değerlendirmeye katılmamaktadır. Ancak özetlediğimiz bu hususlar karşılaşılan tüm soru veya sorunlara cevap vermemektedir. Özellikle son dönemde tartışma yaratan önemli bir husus, hak sahipliği sifatının doğduğu tarihle bağlantılı olarak birden fazla gelir ya da aylığın alınıp alınamayacağına ilişkindir. Bu sorunu somutlaştırmak gerekirse; bir kız çocuğunun 506 sayılı kanuna tabi babası Ekim 2008'den önce vefat etmiş, ancak kız çocuğu evli olduğu için babasından o dönemde aylık alamamıştır. Bununla birlikte bağımsız çalışan statüsünde sigortalı olan eşi Ekim 2008'den sonra, diğer bir deyişle 5510 sayılı kanun döneminde vefat etmiştir. İşte bu durumda kız çocuğu, hem babasından hem de eşinden ölüm aylığı alabilecek midir, yoksa 5510 sayılı kanun md.54 hükmü işletilerek kendisine sadece tek bir aylık mı bağlanacaktır?

Yargıtay'ın benzer yöndeki çok sayıda uyuşmazlıkla ilgili kararı³⁴, değinilen sorunun 5510 sayılı kanuna md.54 hükmü gözetilerek çözülmesi yönünde-

³³ Sosyal Güvenlik Kurumunun uygulaması ve yapılan açıklamalarla ilgili daha fazla bilgi için bkz.; 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm, 2.2.3. no.lu başlık.

³⁴ Davacının 506 sayılı kanun (5510 sayılı kanun md.4/1-a) kapsamında sigortalı iken 15.12.2010 tarihinde vefat eden eşinden dolayı aldığı ölüm aylığının yanında ayrıca 1479 sayılı kanun kapsamında sigortalı iken 09.12.2001 tarihinde vefat eden babasından dolayı da ölüm aylığı alıp alamayacağı konusunda 5510 sayılı kanuna göre değerlendirme yapılmalıdır (Yargıtay HGK, 1002/196, 15.03.2023). Dosya kapsamı incelendiğinde, 18.07.2019 tarihinde vefat eden eşi üzerinden 506 sayılı kanun kapsamında aylık alan davacının, 14.03.2005 tarihinde vefat eden babası üzerinden 1479 sayılı kanun kapsamında ölüm aylığı bağlanması talebinin reddedilmesi gerekmektedir (Yargıtay 10 HD, 7788/7831, 12.07.2023). Davacıya 506 sayılı kanun kapsamında sigortalı olan eşinin 19.04.2018 tarihinde vefatı üzerine md.4/1-a. statüsünde ölüm aylığı bağlandığı, 1479 sayılı kanun kapsamında sigortalı olan babasının 06.10.1982 tarihinde vefat ettiği, bunun üzerine davacının 27.09.2019 tarihinde davalı kuruma başvurarak babasından dolayı da ölüm aylığı bağlanmasını talep ettiği uyuşmazlıkta, 5510 sayılı kanun md.54 gözetilerek sonuca varılmalıdır (Y10HD, 06.03.2023, 702/2016, www.kazanci.com.tr, 23.06.2024). Belirtilen yönde çok sayıda kararlar karşılaşılmaktadır. Tümünün içeriğine burada yer verilmesi mümkün olmadığından, bu doğrultudaki diğer kararlar için bkz.; Y10HD, 19.01.2023,

dir. Zira bu yöndeki kararlar gereğince, sigortalıya ait şartlar sigortalının ölüm günü itibarıyla yürürlükte olan yasal mevzuat kapsamında değerlendirilmeli, hak sahiplerine ilişkin koşullar ise hak sahipliği sıfatının kazanıldığı tarihte yürürlükte olan yasal düzenlemeler çerçevesinde irdelemeye tabi tutulmalıdır. Hak sahipliği sıfatının 5510 sayılı kanun döneminde doğduğu hallerde md.54 hükmü devreye gireceğinden, hak sahibinin örneğin farklı statülerde sigortalı olan eşinden ve anne/babasından aynı zamanda iki ölüm aylığı alması imkanı ortadan kalkmaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumu da Yargıtay'ın bu kararları doğrultusunda bir uygulamayı benimsemiş ve Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinde 2017 yılında değişiklik yapılmıştır. Yönetmelikteki söz konusu hüküm uyarınca, "Kanunun yürürlük tarihinden önce ölen sigortalıların hak sahiplerine gelir veya aylık bağlanmasında, sigortalıya ilişkin koşulların tespiti ile gelir veya aylığın hesaplanması ve paylaşılmasında ölüm tarihindeki, hak sahiplerine ilişkin koşulların tespitinde ise hak sahibi olma niteliğinin kazanıldığı tarihteki Kanun hükümleri uygulanır" (geçici md.4/2).

Kanaatimizce de her ne kadar kişi bir yakını (örn: annesini veya babasını) kaybetse de, bu durum derhal hak sahipliği sıfatının doğması için yeterli değildir. Diğer koşulların da gerçekleşmesi gerekmektedir. Örneğin kız çocuğu bakımından çalışmama ve evli olmama, boşanma veya dul kalma şartlarının varlığı aranmaktadır. Bu nedenle yargı kararlarına konu çoğu uyumsuzlukta olduğu gibi farklı statülerde sosyal sigortalı olan annesi/babasını Ekim 2008'den önce kaybeden, ancak eşi Ekim 2008'den sonra vefat eden kişi, gelir veya aylık alma hakkını 5510 sayılı kanun döneminde elde etmiş olacaktır. Başka bir deyişle hak sahipliği sıfatı bu dönemde doğacaktır. Bu nedenlerle Yargıtay'ın artık yerleşik hale geldiği ifade edilebilecek kararları ile Sosyal Güvenlik Kurumunun hak sahipliğine dair koşulların belirlenmesinde hak sahibi olma niteliğinin kazanıldığı tarihi esas alan uygulaması kanaatimizce isabetlidir³⁵.

dd. Zorunlu Özel Sandıklardan Alınan Gelir ve Aylıkların Birleşmesi

Ülkemizde sosyal sigortalının gelişim sürecinin tarihi incelendiğinde bankalar, sigorta ve reasürans şirketleri, ticaret odaları, sanayi odaları, borsalar veya bunların teşkil ettikleri birlik personeli ve hak sahiplerinin sosyal güvencesinin özel sandıklar eliyle sağlanmaya başlandığı görülmektedir³⁶. Söz konusu sandıklar 506 sayılı kanun geçici md.20 ile yasal temele kavuşturul-

4692/479, Y10HD, 07.12.2022, 8368/15567, Y10HD, 30.11.2022, 9628/15132, Y10HD, 30.11.2022, 12997/15136, Y10HD, 30.11.2022, 11586/15135, Y10HD, 23.11.2022, 9325/14824, Y10HD, 06.04.2022, 3716/5085, Y10HD, 30.03.2022, 3444/4649, Y10HD, 08.04.2021, 4719/4924, Y10HD, 25.02.2021, 10255/2236, www.kazanci.com.tr, 23.06.2024.

³⁵ *Civan*, 613. Bu yönde ayrıca bkz.; *Yıldız*, 144.

³⁶ Zorunlu özel sandıklarla ilgili tarihsel süreç hakkında detaylı bilgi için bkz.; *Akan*, Banka Sandıkları, 31-32. *Esen*, 20-23.

muştur. 5510 sayılı kanun döneminde ise söz konusu sandık iştirakçilerinin, bu sandıklardan aylık ve gelir almakta olanların ve bu kişilerin hak sahiplerinin Sosyal Güvenlik Kurumuna devri öngörülmüşse de (5510 sayılı kanun geçici md.20), devir işlemi gerçekleşinceye kadar bu sandıkların faaliyetlerini devam ettireceği düzenlenmiştir (5510 sayılı kanun geçici md.20/4). 5510 sayılı kanun geçici md.20/1'de yapılan değişiklik sonucu devir tarihini belirleme yetkisi Cumhurbaşkanına bırakılmış olup, günümüzde on yedi özel sandık faaliyette bulunmaktadır³⁷.

Zorunlu özel sandıkların hukuki statüsü, Yargıtay'ın 1983 yılında verdiği içtihadı birleştirme kararıyla³⁸ netleşmiştir. İlgili kararda, özel sandıkların kanunla kurulmuş sandık statüsünde olduğuna, bu sandıkların mensupları için zorunlu sigorta kurumu niteliği taşıdığına hükmedilmiştir. Bu itibarla zorunlu özel sandıklardan bağlanan gelir ve/veya aylıklar, 5510 sayılı kanun kapsamında diğer statülerden hak kazanılan gelir ve aylıkların birleşmesinde dikkate alınamaz. Kaldı ki, özel sandıkların bağladığı gelir ve aylıklar, 5510 sayılı kanun kapsamında bağlanan sosyal sigorta edimi niteliğini de kazanmamakta, özel sandığın vakıf senedine dayanmaktadır. Bununla birlikte 5510 sayılı kanun md.54, vakıf senedine göre aynı özel sandıktan bağlanacak gelir ve aylıkların birleşmesi hususunda dolaylı olarak uygulama alanı kazanacaktır. Zira 5510 sayılı kanun geçici md.20/11 uyarınca, "Bu Kanunun kısa vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası hariç diğer hükümleri bakımından; vakıf senetlerinde bu Kanuna aykırı hükümler bulunması halinde, bu Kanunun yürürlük tarihi itibarıyla bu Kanun hükümleri uygulanır".

Yapılan açıklamalar somutlaştırılacak olursa, örneğin (X) Bankası Emekli Sandığı Vakfından 2005 yılında vefat eden eşinden ölüm aylığı almakta olan hak sahibi, 2010 yılında aynı bankadan sosyal güvenceye sahip babasını kaybetmiş olabilir. Bu ihtimalde 5510 sayılı kanun md.54 hükmü uyarınca değerlendirme yapılarak (X) Bankası Emekli Sandığı Vakfından hak sahibine eşinden ya da babasından tercih ettiği tek bir ölüm aylığı bağlanacaktır. Buna karşılık hak sahibinin, (Y) Bankası Emekli Sandığı Vakfından 2006 yılından beri hayatını kaybeden eşinden ölüm aylığı aldığı, bağımsız çalışan statüsünde (5510 sayılı kanun md.4/1-b) sigortalı olan babasının 2009 yılında vefatı üzerine ayrıca ölüm aylığı talebinde bulunduğu bir ihtimal düşünülebilir. Bu durumda, hak sahibinin hak kazandığı aylıklardan biri vakıf senedine, diğeri 5510 sayılı kanuna dayanmaktadır. Bu nedenle 5510 sayılı kanun md.54 hükmü uygulama alanı kazanmaz. Hak sahibi her iki aylığı da tamdan alma hakkına kavuşur³⁹.

Birden fazla yaşlılık aylığının birleşmesi durumu ise olanaklı değildir. Zira yaşlılık aylığı alındığı bir dönemde tekrar çalışmaya başlanır ve koşullar da

³⁷ **Tuncay-Ekmekçi-Gülver**, 133.

³⁸ YİBGK, 09.03.1983, 1/1, www.kazanci.com.tr, 23.06.2024.

³⁹ Bu konuda daha fazla örnek ve açıklama için bkz.; 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm, 2.6. no.lu başlık.

mevcut olursa ya aylıktan sosyal güvenlik destek primi kesilir, ya 5510 sayılı kanun döneminde de olduğu gibi yaşlılık aylığı kesilir ya da mevzuat izin vermedeyse sosyal sigortaların kapsamı dışında kalınır.

5. YURT DIŞINDAN ALINAN AYLIKLARIN GELİR/AYLIK BİRLEŞMESİNDE GÖZETİLİP GÖZETİLEMeyeCEĞİ

Sigortalı ya da hak sahiplerinin yurt dışından aylık ya da gelir alma ihtimali de söz konusu olabilir. Böyle bir durumda yurt dışındaki bir sosyal güvenlik kurumundan alınan gelir ve aylıklar, ülkemizden bağlanacak gelir ile aylık birleşmesinde kural olarak dikkate alınmayacaktır. Bu durum ülkesellik (mülkiyet) ilkesinin bir gereğidir. İlgili ilkeye göre sosyal güvenlik politikalarının belirlenmesinde, kurumların teşkilinde ve mevzuatın oluşturulmasında her ülkenin kendi özellik ve koşulları gözetilmektedir⁴⁰. Sosyal Güvenlik Kurumunun yaklaşımı da yapılan açıklamalarla aynı yöndedir⁴¹.

Bununla birlikte ikili sosyal güvenlik sözleşmelerinde, gelir ya da aylık bağlanmasına esas hizmet sürelerinin aynı zamana rastlamaması esasına yer verilmişse⁴², tabii bu durum gözetilecektir. Ancak açıkça böyle bir engelin düzenlenmediği hallerde ilgili kişi, hem yurt dışı sosyal sigorta kurumunda gelir/aylık alabilecek, hem de borçlanma yaparak ülkemizden de aylık alabilecektir. Diğer bir deyişle bu konuda belirleyici olan yurt dışı borçlanmanın yapılıp yapılmadığı değil, ikili sosyal güvenlik sözleşmeleridir. Özel hüküm içeren ikili sosyal güvenlik sözleşmesine başvuru hallerde gelir/aylık birleşmesine dair 5510 sayılı kanun md.54 hükmüne göre değil, söz konusu sözleşme hükümleri uyarınca değerlendirme yapılmalıdır.

⁴⁰ **Savaş Kutsal**, 79-80.

⁴¹ Bkz.; 2018/38 sayılı genelge, Dördüncü Kısım, Üçüncü Bölüm.

⁴² Hizmetlerin birleştirilmesi ile ilgili olarak aynı zamana rastlamaması konusunda bkz.; **Tuncay-Ekmekeçi-Gülver**, 701.